

BİGADIÇ'DE GÖÇ

N. Aydan SEKENDİZ*

ÖZET

Türkiye'de küçük tarım kasabaları özellikle 1950'den sonra çevre köy nüfuslarını çekerek büyümeye başlar. Bu araştırmada da Balıkesir iline bağlı Bigadiç kentinin göç olgusu ele alınmaya çalışılmıştır.

SUMMARY

The Migration in Bigadiç

Generally, populations growth in agriculture towns of Turkey are beganed after 1950. Bigadiç was a agriculture town of Balıkesir administrative province. In this article migrations fact to Bigadiç are examined.

MATERYAL VE METOD

Göç olgusuna ait veriler Devlet İstatistik Enstitüsünün ilçe bazındaki yayınları yeni başladığından, anket yöntemi ile elde edilmeye çalışılmıştır. Kentte bulunan yerleşim ünitelerinin yaklaşık % 70'i taranarak elde edilen sonuçlar onar yıllık periyotlar halinde değerlendirilmiştir.

GİRİŞ

Bigadiç, Marmara Bölgesinin, Güney Marmara Bölümünün "Karesi Yöresi" olarak da adlandırılan kesiminde yer almaktadır (Darkot, B. - Tuncel, M. 1981, 131). Balıkesir iline bağlı olan ilçenin kuzeyinde Kepsut, güneyinde Sındırgı, batısında Savaştepe, doğusunda Dursunbey ilçeleri bulunur. Simav çayının suladığı Bigadiç ovasının güneydoğusunda kurulan kentin içinden geçen Balıkesir-İzmir karayolu ulaşımın can damarını oluşturur.

Göç olgusu 1950'li yıllardan sonra kuvvet kazanmaktadır. Çalışma, kenti çekici kılan etmenlerin ortaya çıkış ve göç olgusunun zaman içerisindeki durumunun ortaya konulabilmesi için "1950-1959", "1960-1969", "1970-1979", "1980-1988" dönemleri başlıkları altında toplanmıştır.

* Öğr. Gör.; U.Ü. Necatibey Eğitim Fakültesi, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı

1950 - 1959 DÖNEMİ

Bu yıllarda göç olgusu henüz görülmemektedir. Ancak ileriki dönemlerde ortaya çıkacak olan göçlere zemin hazırladığı incelememizde ortaya konulmuştur.

Yörede 1942 yılında meydana gelen depremler sonucu zengin bor yatakları ortaya çıkmıştır (Ercan, T. - Güney, E. 1984). Ancak bu yatakların işletmeye açılışı 1950'li yıllara rastlar. Kente yaklaşık 7 km. mesafede bulunan bu madenlerin işletmeye açılması daha sonraki yıllarda göçü hızlandıracak önemli etkenlerden biri olmuştur. Bu tarihlerde (1950-1952) Bulgaristan'dan göç eden 93 aile Bigadiç çevre köylerine yerleştirilmiştir (İl Yılığ, 1973). Daha sonraki yıllarda bu ailelerden 8'i buldukları sahalardan ayrılarak kente yerleşmişlerdir.

Bor madenlerinde çalışmak için Malatya ve Kastamonu köylerinden işçi aileleri gelmeye başlamıştır. Anket sonuçlarına göre önceden çiftçilikle uğraşan bu aileler toprakların mirasla parçalanması ve toprak yetersizliği nedeni ile kente yerleşmişlerdir. Ancak tarımdan tamamı ile kopamayan bu ailelerin madencilik yönüne tarımla da uğraştıkları görülmektedir.

Tablo: 1
Bigadiç'de Nüfus ve Göç Değerleri

	1950	1960	1970	1980	1988
Nüfus mik. (kişi)	3500	4239	5728	8955	12.500
Göç mik. (kişi)		176	900	2900	1850
%		4	16	30	14

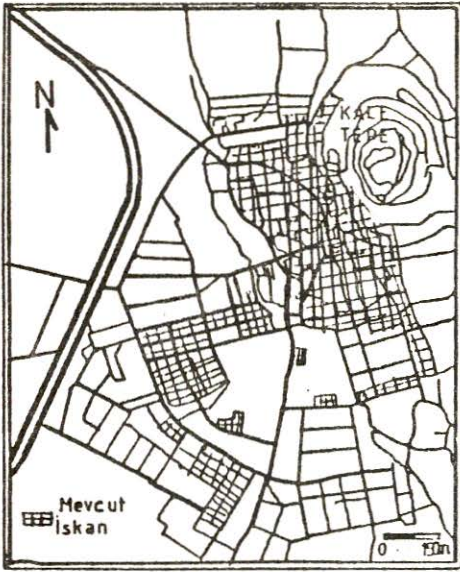
1960 - 1969 DÖNEMİ

Türkiye'de yurt dışına işgücü göçü 1950'li yılların sonlarına doğru büyük bir hız kazanır. Bu akımın etkisi Bigadiç'de 1962-1965 yılları arasında yoğunlaşır. İlçe bazında yurt dışına giden işçi miktarı 3000'e ulaşırken aynı tarihlerde kentten sadece 2 kişinin işçi olarak yurt dışına gittiği görülmektedir (Balıkesir İş ve İşçi Bulma Müdürlüğü, 1988). İşçi ailelerinin 1960'lı yılların ortalarına doğru köylerinden ayrılarak kent merkezine yerleşmeye başladıkları izlenmektedir. Ancak bu tamamen kırdan kopuş, kentsel hayata yönelik biçimde değildir. Çorum, Kırşehir, Sinop illerinin köylerinden gelen ailelerin bir ya da birkaç bireyinin tarımla uğraştığı görülmektedir.

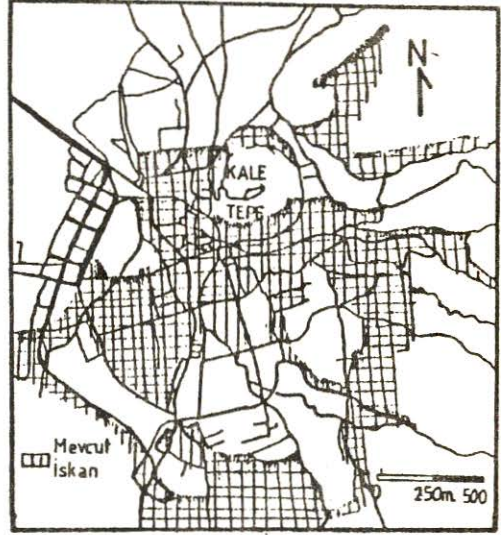
İzmir - Balıkesir - Bursa transit karayolu Bigadiç kentinin içerisinden geçmektedir. Bu dönemde karayolunun asfaltlanması ve düzeltilmesi, küçüksanayi işletmeleri ve ticarethaneler iç göç olgusunu destekleyici bir etken olarak ortaya çıkmıştır.

1970 - 1979 DÖNEMİ

Bu dönemdeki göç olgusunu 1970 - 1974 ve 1975 - 1979 olarak iki bölümde incelemek yararlı olacaktır. 1970 - 1974 yılları arasında çevre köylerden gelenlerin yanısıra Muş, Manisa ve Ordu illerinden gelen aileler ile yurt dışından kesin dönüş yapanlar kente yerleşmişlerdir. Bu 5 yıllık dönemde kent 1700 nüfus kazanmıştır.

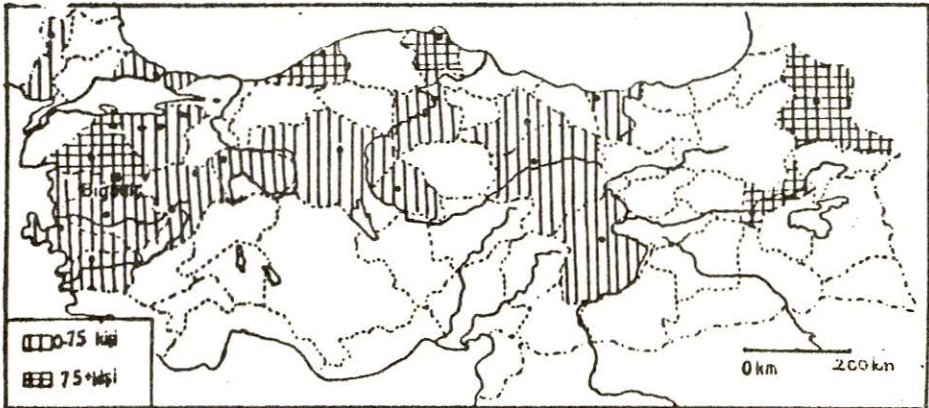
Şekil: 1
1950'de Yerleşim

Şekil: 2
1979'da Yerleşim

Yapılan araştırmaya göre bu dönemi takip eden periyotta göç olgusunun yaşayıp durakladığı göze çarpmaktadır. Bunu şu iki ana nedene bağlamak mümkündür:

1- 1978'de Bigadiç ve çevresinde bulunan bor yataklarının Etibank'ın işletmesine geçmesi ile ekonomik olmayan bazı işletmelerin kapatılması sonucu işletmelerde çalışan işçi sayısının 3000'den 2000'e düşmesi (Bigadiç Bor İşletmeleri Müd.: 1988).

Şekil: 3
Bigadiç Kentinin Göç Aldığı İller

2- Kırsal kesimin bu dönemde kentlere göre daha güvenli olduğu inancıyla bütün Türkiye'de şehirlere yönelen göçlerin yavaşladığı hatta durduğu görülmektedir.

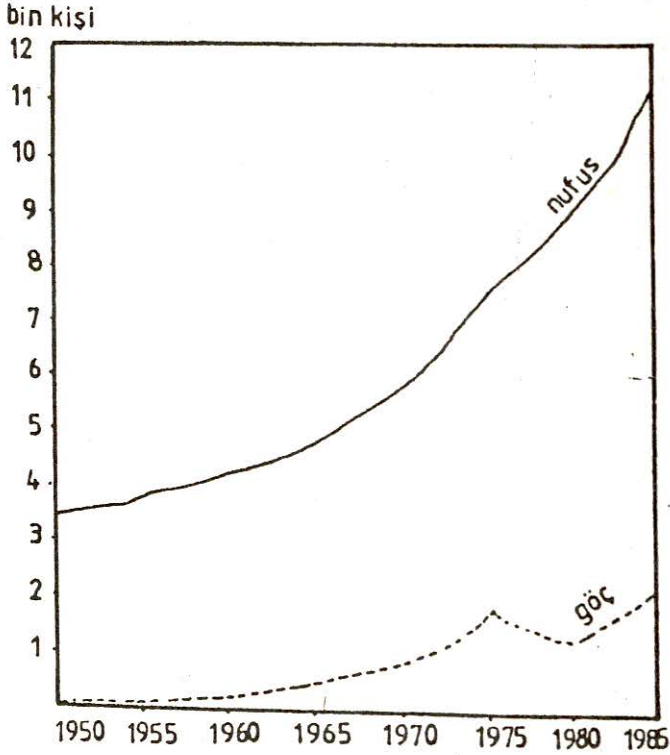
Buna rağmen 1200 kişi kente gelerek küçük sanayi ve ticaret sektörüne yönelmiş ve yeni iş alanları açmışlardır.

1980 - 1988 DÖNEMİ

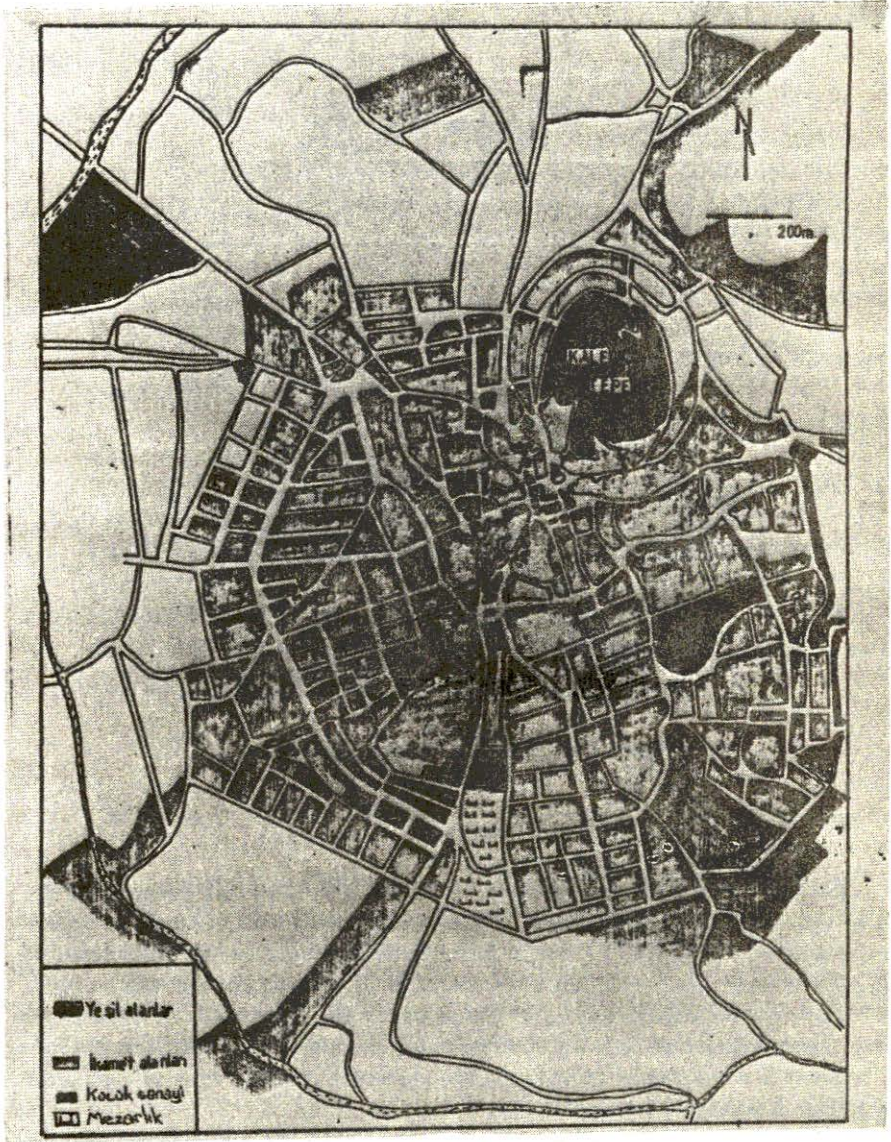
Göç olgusunun 1980 - 1985 yılları arasında arttığı görülmektedir. Kuşkusuz, İzmir-Balıkesir-Bursa transit karayolunun ilçe dışarısından geçirilmiş olmasına rağmen göçün duraklamaması dikkat çekicidir. Araştırma sonuçlarına göre bunda şu etmenlerin rolü olduğu söylenebilir:

- 1- Etibank işletmelerinin kente girdisinin yüksek olması.
- 2- Yurt dışında çalışan işçilerin gönderdiği dövizler.
- 3- 1980'li yılların başında duran siyasi çalkantılar.

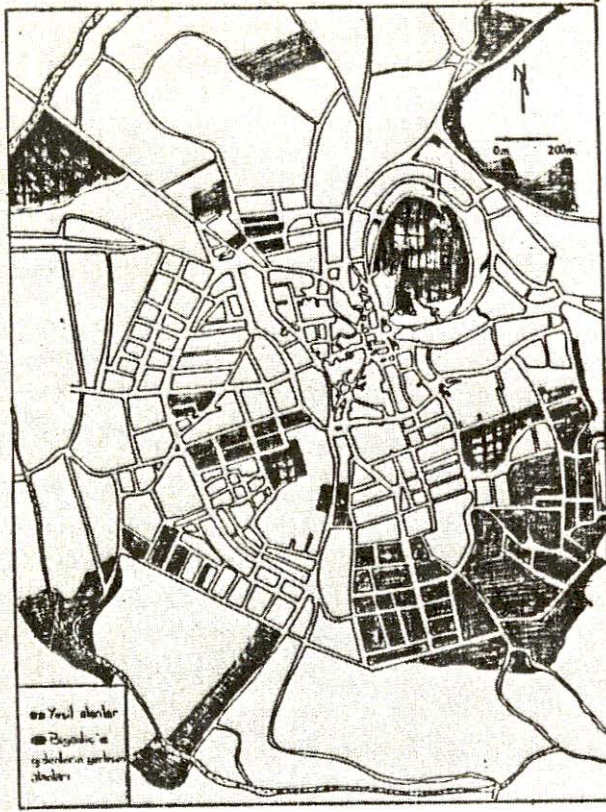
Bu dönemde kente gelen 1950 kişinin bir bölümü Kars, Sinop, Muş ve Zonguldak illerinden olmuştur. Birçok ilden göç alan Bigadiç'in 1985 sayımına göre nüfusu 11.200'dür.

Şekil: 4
Yıllar İtibariyle Nüfus ve Göç Miktarları

Şekil: 5
1988'de Yerleşim

Şekil: 6
Bigadiç'e Gelenlerin Yerleşim Alanları

SONUÇ

Bigadiç'te göç olgusunun boyutları yeterince belirlenemediğinden, imar planları zaman zaman yetersiz kalmıştır. Küçük sanayi işletmelerinin, kentin içerisinde kalan siteye sığamadıkları ve bunun sonucunda atölyelerin civar sokaklara yayıldıkları görülmektedir. Bu dağınıklığı gidermek ve siteyi kent dışına çıkarmak amacıyla planlamalar yapılmaktadır. Buna göre Simav çayı kenarında ayrılan bir alana küçük sanayi sitesinin taşınması uygun görülmüştür. Ancak, bugün dahi kirliliği büyük oranda tartışma konusu olan Simav çayının bu tesislerden etkilenmemesini sağlayacak her türlü arıtma önlemi alınmalıdır.

Kente olan hızlı göçün devam etmesi, aynı zamanda ticaret hayatının gelişmesi, maden yataklarında çalışan işçilerin etkisi günümüzde de sürmektedir. Ancak Bigadiç bir madencilik kasabasıdır çok hizmetler sektörünün ağırlık kazandığı bir yerleşim birimi görünümündedir.

Göç olgusu, nüfus artışını getirmiş ve kent ovaya doğru gelişmeye başlamıştır. Ancak, Bigadiç'in 15.11.1942 tarihinde olduğu gibi yıkıcı depremler yaşaması, kentin ovaya kayması ile beraber deprem etkisinin artması ve tarımsal alanların işgal

edilmesi gibi zararlı etkenler gözönüne alınarak yerleşmelerin ovadan çok yamaçlara doğru gelişmesini sağlayacak önlemler mutlaka alınmalıdır.

Uludağ Üniversitesi Balıkesir Kampüs alanı ilçeye 20 km. uzaklıkta, Çağış bucağındadır. Kamulaştırma çalışmaları bitmiş, alan proje döneminde. İleride büyük bir Üniversite kampüs alanı haline gelecek bu merkezin Bigadiç'in gelişiminde etkili rol oynayacağı gözönüne alınmalıdır.

KAYNAKLAR

1. AKKAYAN, T.: Göç ve Değişme. İ.Ü. Ed. Fak. Yay. No: 2573. İst. 1979.
2. EMİROĞLU, M.: "Türkiye'de Son Sayımlar ve Kentleşme Olayının Boyutları", A.Ü. Dil ve Tarih - Coğrafya Fak. Coğ. Araş. Enst. Yayın No: 10, Ankara, 1981.
3. HOYT, H.: The Structure and Growth of Residential Neighborhoods in American Cities D.D. Federal Authority 1939.
4. ERCAN, T. - GÜNAY, E.: Bigadiç Çevresinin Jeolojisi, Mağmetik Kayaçların Petrolojisi ve Kökensele Yorumu. M.T.A. Ank., 1984.
5. DARKOT, B. - TUNCEL, M.: Marmara Bölgesi, İ.Ü. Coğ. Enst. Yayınları, İstanbul, 1981.
6. TUNÇDİLEK, N.: Türkiye'nin Kır Potansiyeli ve Sorunları, İ.Ü. Coğ. Ens. Yayınları, İstanbul, 1978.
7. TÜMERTEKİN, E.: Türkiye'de İç Göçler, İ.Ü. Coğ. Enst. Yayınları, İstanbul, 1968.
8. TÜMERTEKİN, E.: Türkiye'de Şehirleşme ve Şehirsel Fonksiyonlar, İ.Ü. Yay. No: 1840, Coğ. Enst. Yay. No: 72, İstanbul, 1973.